

1 Čo v praxi znamená právny pojem „rodičovské práva a povinnosti“? Aké sú práva a povinnosti nositeľa rodičovskej zodpovednosti?

Dieťa zostáva v starostlivosti rodičov až do dosiahnutia plnoletosti.

Právo starostlivosti znamená právo a povinnosť rodičov starať sa o dieťa a jeho majetok a zastupovať dieťa v jeho osobných a majetkových vzťahoch. Záujem o dieťa znamená opateru dieťaťa, dohľad nad dieťaťom a právo určovať miesto jeho bydliska.

Starostlivosť o dieťa znamená výživné, t. j. poskytovanie potravín, odevov, bývania a zdravotnej starostlivosti, opatery, vzdelávania a výchovy (zabezpečenie duševného a telesného rozvoja dieťaťa, zohľadnenie osobnosti, schopností a záujmov dieťaťa v maximálnej možnej miere a príprava dieťaťa na spoločensky užitočnú prácu).

Dohľad nad dieťaťom znamená starostlivosť o bezpečnosť dieťaťa a zabránenie akémukoľvek nebezpečenstvu od tretích strán. Právo určiť miesto bydliska dieťaťa znamená geografickú voľbu miesta bydliska a výber bývania.

Starostlivosť o majetok dieťaťa znamená správu a používanie majetku dieťaťa na jeho zachovanie a zvýšenie jeho hodnoty.

2 Kto má spravidla rodičovské práva a povinnosti voči dieťaťu?

Rodičia žijúci spoločne vykonávajú rodičovské práva a povinnosti spoločne. Ak sú rodičia odlúčení, pokračuje spoločná rodičovská starostlivosť. Starostlivosť o dieťa a dohľad nad ním vykonáva rodič, s ktorým dieťa žije. Rodičia robia spoločné rozhodnutia vo veciach, ktoré môžu mať významný vplyv na vývoj dieťaťa.

3 Ak rodičia nie sú schopní alebo ochotní vykonávať rodičovské práva a povinnosti voči svojim deťom, môže tým byť namiesto nich poverená iná osoba?

Ak je zdravie alebo život dieťaťa ohrozené vinou rodiča (v dôsledku jeho úmyselného správania alebo nedbanlivosti) alebo ak rodič porušuje práva dieťaťa, alebo nezabezpečuje starostlivosť o dieťa a dohľad nad ním a ohrozuje tak jeho fyzický, duševný alebo morálny vývoj, súd môže rodiča zbaviť práva starostlivosti.

Ak je jeden rodič zbavený práva osobnej starostlivosti, súd odovzdá dieťa do výhradnej osobnej starostlivosti druhého rodiča. Ak osobná starostlivosť vykonávaná druhým rodičom dieťa dostatočne nechráni pred nebezpečenstvom alebo ak sú obidvaja rodičia zbavení práva osobnej starostlivosti, súd rodinnému súdu uloží povinnosť zabezpečiť starostlivosť o dieťa mimo domova.

4 Ako sa ustanovujú budúce rodičovské práva a povinnosti v prípade, že sa rodičia rozvedú alebo žijú oddelene?

Ak sú rodičia odlúčení, pokračuje spoločná rodičovská starostlivosť. Starostlivosť o dieťa a dohľad nad ním vykonáva rodič, s ktorým dieťa žije. Rodičia robia spoločné rozhodnutia vo veciach, ktoré môžu mať významný vplyv na vývoj dieťaťa. Spory rodičov sa riešia na rodinnom súde, ak zákon nestanovuje inak. Spoločná rodičovská starostlivosť končí, keď sa udelí výhradná osobná starostlivosť jednému rodičovi na základe dohody medzi rodičmi alebo na základe súdneho rozhodnutia.

5 Ak rodičia uzatvoria dohodu týkajúcu sa rodičovských práv a povinností, aké formality musia dodržať, aby bola dohoda právne záväzná?

Ak sa rodičia dohodnú na otázke rodičovských práv a povinností a dobrovoľne podľa toho konajú, nie je potrebné získať súhlas od akéhokoľvek orgánu alebo súdu.

6 Ak rodičia nedospejú k dohode o rodičovských právach a povinnostiach, ako inak môžu tento problém mimosúdne riešiť?

V prípade sporu nezhody rieši rodinný súd. Ak rodinný súd nie je schopný vyriešiť nezhody medzi rodičmi alebo ak rozsudok rodinného súdu nie je vykonaný, rodičia podajú odvolanie na okresný (alebo mestský obvodný) súd.

7 Ak pôjdu rodičia na súd, o akých záležitostiach týkajúcich sa dieťaťa môže sudca rozhodnúť?

Ak sa rodičia obrátia na súd, žiadajú o spoločnú osobnú starostlivosť alebo o samostatnú osobnú starostlivosť. Ak je to potrebné, sudca rozhodne aj o otázkach výživného, mieste bydliska atď. Rodič so samostatnou osobnou starostlivosťou vykonáva starostlivosť o dieťa, čo zahŕňa právo konať v mene detí v ich osobných a majetkových vzťahoch a právo určiť miesto pobytu dieťaťa. Každý rodič má povinnosť a právo udržiavať osobný vzťah a priamy kontakt s dieťaťom. Toto ustanovenie sa uplatňuje aj vtedy, ak je dieťa oddelené od rodiny alebo ak nežije s jedným alebo obidvoma rodičmi. Rodič, ktorý nežije s dieťaťom, má právo na informácie o ňom, najmä informácie o jeho vývoji, zdraví, akademických úspechoch, záujmoch a životných podmienkach. Rodičovský spor o právo osobnej starostlivosti by sa mal rozhodnúť vzhľadom na záujmy dieťaťa na stanovisko dieťaťa, ak ho vie vyjadriť.

8 Ak súd rozhodne o tom, že dieťa zverí do starostlivosti iba jednému z rodičov, znamená to, že môže rozhodovať o všetkých záležitostiach týkajúcich sa dieťaťa bez toho, aby sa najskôr poradil s druhým rodičom?

Rodič, ktorý má samostatnú osobnú starostlivosť o dieťa, má všetky práva a povinnosti vyplývajúce z práva osobnej starostlivosti. Rodičia majú povinnosť podporovať svoje dieťa podľa svojich schopností a finančnej situácie. Táto povinnosť spočíva na otcovi a matke, kým dieťa nie je schopné zaopatriť sa samo. Povinnosť podporovať dieťa nekončí, ak je dieťa odlúčené od rodiny alebo ak nežije s jedným z rodičov.

Pri rozhodovaní o samostatnom práve osobnej starostlivosti súdy posudzujú okolnosti prípadu, ako napríklad to, s ktorým rodičom dieťa žije v okamihu podania návrhu a ktorý rodič vykonáva každodennú starostlivosť o dieťa. Dieťa má právo udržiavať osobné vzťahy a priame kontakty s ktorýmkoľvek rodičom (práva prístupu). Každý rodič má povinnosť a právo udržiavať osobné vzťahy a priame kontakty s dieťaťom. Rodič, ktorý nežije s dieťaťom, má právo na informácie o ňom, najmä na informácie o jeho vývoji, zdraví, akademických úspechoch, záujmoch a životných podmienkach. Udelenie práva samostatnej osobnej starostlivosti o dieťa jednému rodičovi neznamená, že druhý rodič je zbavený práva starostlivosti.

9 Ak súd rozhodne, že dieťa má byť zverený do opatery obidvoch rodičov, čo to znamená v praxi?

Ak sú deti v spoločnej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, obaja rodičia môžu konať v mene svojho dieťaťa v jeho osobných a majetkových vzťahoch. Rodičia spoločne rozhodujú o všetkých záležitostiach týkajúcich sa vývoja dieťaťa.

10 Na ktorý súd alebo orgán sa mám obrátiť, ak chcem podať žiadosť o priznanie rodičovských práv a povinností? Aké postupy musím dodržať a aké dokumenty je potrebné k žiadosti pripojiť?

Nároky vyplývajúce z práva osobnej starostlivosti a práva prístupu sa podávajú na súde v mieste bydliska dieťaťa. Pri nárokoch vyplývajúcich z práva osobnej starostlivosti a práva prístupu sa za miesto bydliska považuje registrované miesto bydliska jeho rodičov. Ak sa registrované miesta bydliska rodičov dieťaťa nachádzajú na rozdielnych administratívnych územiach, za miesto bydliska dieťaťa sa považuje registrované miesto bydliska rodiča, s ktorým dieťa žije. Ak rodičia dieťaťa alebo dieťa nemá registrované miesto bydliska, za bydlisko dieťaťa sa považuje miesto bydliska rodičov.

Nárok by sa mal podať podľa článku 128 Občianskeho súdneho poriadku. V súvislosti s dokumentmi, ktoré sa majú pripojiť k žalobe, sa uplatňuje článok 129 Občianskeho súdneho poriadku.

K nároku možno pripojiť aj stanovisko rodinného súdu.

11 Aký postup sa uplatňuje v týchto prípadoch? Je k dispozícii mimoriadne konanie v nalievavých prípadoch?

Súdne konanie v občianskoprávných veciach sa riadi ustanoveniami lotyšského Občianskeho súdneho poriadku. Veci súvisiace s ochranou práv a záujmov dieťaťa súdy posudzujú mimo poradia. Súd požiada rodinný súd o stanovisko vo veciach týkajúcich sa udelenia osobnej starostlivosti o dieťa, starostlivosti o dieťa a spôsobu výkonu práva prístupu a pozýva zástupcu, aby sa zúčastnil na súdnom pojednávaní a zistil názor dieťaťa, ak je dieťa schopné vyjadriť sa s ohľadom na jeho vek a stupeň zrelosti.

Súd posudzuje občianskoprávne veci na verejných zasadnutiach okrem prípadov týkajúcich sa napríklad práv osobnej starostlivosti a prístupu. Podobne môže súd vyhlásiť zasadnutie alebo jeho časť za neverejné v záujme maloletých osôb na základe odôvodnenej žiadosti účastníkov veci alebo podľa uváženia súdu.

Strany majú právo podať na súde odôvodnenú žiadosť o rýchlejšie posúdenie prípadu. Súd následne preskúma túto odôvodnenú žiadosť.

Na žiadosť jednej zo strán sa môže v súdnom rozsudku uviesť, že rozsudky alebo ich časti týkajúce sa výživného na dieťa, práva osobnej starostlivosti a práva prístupu sú bezodkladne vykonateľné.

Na žiadosť jednej zo strán súd prijme rozhodnutie, v ktorom stanoví dočasné výživné na dieťa až do vynesenia rozsudku.

12 Môžem získať právnu pomoc na pokrytie trov konania?

Osoby s nízkymi príjmami alebo odkázané osoby, ktorým bol takýto štatút priznaný v súlade s právnymi predpismi, a osoby, ktoré sa náhle dostali do takejto pozície a do finančnej situácie, ktorá im bráni chrániť svoje práva (z dôvodu prírodnej katastrofy, okolností vyššej moci alebo iných okolností, ktoré sú mimo kontroly osoby), alebo osoby, ktoré sú v úplnej starostlivosti štátu alebo obce (ďalej len „osobitná situácia“), majú právo požiadať o finančnú podporu na právnu pomoc.

Na základe odôvodnenej žiadosti súd alebo sudca posúdi finančnú situáciu jednotlivca a úplne alebo čiastočne ho oslobodí od platenia súdnych výdavkov do štátneho rozpočtu a pozastaví uložené platby súdnych výdavkov do štátneho rozpočtu alebo ich rozdelí do splátok.

V súlade s Občianskym súdnym poriadkom sú žiadatelia oslobodení od platenia súdnych výdavkov do štátneho rozpočtu za nároky súvisiace s vymáhaním výživného na dieťa.

13 Je možné odvolať sa proti rozhodnutiu o rodičovských právach a povinnostiach?

Rozhodnutie možno odvolať podľa všeobecného postupu, teda podaním odvolania (na krajskom súde) alebo kasačného odvolania (na najvyššom súde).

14 Niekedy môže byť nevyhnutné obrátiť sa kvôli výkonu rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach na súd alebo iný orgán. Aké postupy sa v takýchto prípadoch uplatňujú?

Rozhodnutia súdu sa vykonávajú po nadobudnutí ich účinnosti alebo okamžite, ak sú okamžite vyhlásené za vykonateľné.

Súdne rozhodnutia presadzujú súdny úradník.

15 Čo musím urobiť, aby bolo rozhodnutie o rodičovských právach a povinnostiach vydané súdom v inom členskom štáte uznané a vykonané v tomto členskom štáte?

Lotyšské súdy uznávajú a vykonávajú rozhodnutia zahraničných súdov.

Rozhodnutia zahraničných súdov sa uznávajú a vykonávajú podľa postupu stanoveného v Občianskom súdnom poriadku a v súlade s nariadením Rady (ES) č. 2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000.

Žiadosť o vyhlásenie vykonateľnosti sa predkladá na posúdenie okresnému (alebo mestskému obvodnému) súdu v mieste trvalého bydliska osoby, proti ktorej sa navrhuje výkon rozhodnutia, alebo v mieste trvalého pobytu dieťaťa, ktorého sa vykonateľnosť týka. O rozhodnutí o vyhlásení vykonateľnosti alebo o rozhodnutí o zamietnutí vyhlásenia vykonateľnosti rozhoduje sudca podľa vlastného uváženia na základe predloženej žiadosti a pripojených dokumentov do 10 dní odo dňa podania žiadosti bez prizvania účastníkov konania.

16 Na ktorý súd v tomto členskom štáte sa mám obrátiť, ak chcem namietať proti uznaniu rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach, ktoré vydal súd v inom členskom štáte? Aký postup sa uplatňuje v týchto prípadoch?

V prípade uznania rozhodnutia zahraničného súdu môže byť okresnému súdu podaná samostatná sťažnosť proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa a proti rozhodnutiu okresného súdu o individuálnej sťažnosti sa možno odvolať pred senátom podaním individuálnej sťažnosti.

Účastník veci, ktorého registrované miesto bydliska alebo obvyklé miesto bydliska je v Lotyšsku, môže podať individuálnu sťažnosť do 30 dní od dátumu vydania kópie rozhodnutia, zatiaľ čo účastník prípadu, ktorého registrované miesto bydliska alebo obvyklé miesto bydliska nie je v Lotyšsku, môže takúto sťažnosť podať do 60 dní odo dňa, keď bola vydaná kópia rozhodnutia.

17 Ktorý právny poriadok uplatňuje súd v konaní o rodičovských právach a povinnostiach, ak dieťa alebo účastníci konania nežijú v tomto členskom štáte alebo majú odlišnú štátnu príslušnosť?

Lotyšsko je viazané Haagskym dohovorom z 19. októbra 1996 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa a dvojstrannými dohodami o právnej pomoci uzavretými medzi Lotyšskou republikou a Ruskou federáciou, Ukrajinou, Bieloruskou republikou, Uzbeckou republikou, Kirgizskou republikou a Moldavskou republikou.

Posledná aktualizácia: 09/07/2019

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné kontaktné body EJS. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu.

Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci ani Európska komisia nenesú žiadnu zodpovednosť ani inak neručia za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.